

EMIL CONDURACHI – DIRECTOR

Alexandru Vulpe
Membru al Academiei Române

A fi *onorat* în funcția de Director sau, a fi *condamnat* la funcția de Director, sunt două sintagme tot atât de pline de adevăr!

O spun cu toată convingerea ca unul ce sunt în această situație și, totodată, mă gândesc la cel care timp de aproape 15 ani a fost directorul Institutului de Arheologie – Emil Condurachi.

Despre activitatea lui Condurachi ca academician, om de știință și profesor au vorbit cei dinaintea mea și se va mai vorbi. Mă voi limita aici de a evoca pe *directorul* Condurachi și pe *omul* așa cum l-am cunoscut eu.

Condurachi a fost director al Institutului de Arheologie între 1956 și 1970. Din punctul de vedere al mediului politic, situația generală a cunoscut, în acest răstimp, o perioadă de relativă liniște și de bune condiții în ceea ce privește relațiile cu cei care conduceau atunci statul. Era perioada de destindere stalinistă și înainte de constrângerile impuse mai târziu, treptat, de regimul Ceaușescu. O putem denumi o perioadă propice cercetării științifice, reluării și dezvoltării relațiilor internaționale, aproape rupte la începutul anilor '50.

Condurachi a fost, în aceste condiții, omul potrivit la locul potrivit. Au trebuit să treacă mulți ani pentru a fi conștienți de importanța acestui fapt și de binefacerea de care s-a bucurat Institutul nostru datorită acestei fericite situații.

Condurachi a beneficiat de colaboratorii potriviți: director adjunct era Dorin Popescu, om ale cărui ambiții se mărgineau la nobila dorință de a servi în primul rând interesul Institutului. Secretară era Calomiris Calomira, secretara ideală pentru acele condiții. Cu o astfel de echipă Condurachi a putut să-și desfășoare pe deplin calitățile cu care era dotat din naștere:

intelență deosebită, bun vorbitor, chiar și atunci când era nevoit să improvizeze, indiferent dacă în limba maternă, franceză sau italiană, excelent om de societate, fermecător în relațiile cu cei din jurul lui. La toate acestea se adăuga autoritatea pe care i-o conferea distincția de Membru al Academiei.

Rezultatele se cunosc: În lista de distincții conferite profesorului Condurachi (cele principale sunt menționate în “reperle biografice” anexate invitației la festivitatea de față) se oglindesc doar palid realele avantaje de care s-a bucurat arheologia românească și de prestigiul pe care l-a câștigat Institutul nostru. Să amintesc doar câteva realizări: reparația, începând cu 1957, a revistei “Dacia”, întemeiată de Vasile Pârvan. Apariția cu regularitate a revistelor SCIV, SCN și, nu la urmă, frumoasa formă în care era publicată seria “Materiale” (nu pot decât să deplâng soarta acestuia din urmă care și-a încetat apariția odată cu plecarea lui Condurachi de la conducerea Institutului).

Știm cu toții ce au însemnat toate acestea: în primul rând reluarea schimbului, dotarea Bibliotecii noastre cu principalele publicații internaționale și, nu în ultimul rând, readucerea arheologiei românești la locul de prestigiu de care se bucura înainte de război.

Ca să utilizăm o expresie, pe care ne-am obișnuit să o tot pronunțăm azi, Institutul de Arheologie a reintrat în Europa încă din 1956 și asta i-o datorăm în primul rând lui Emil Condurachi.

Să n-o uite nimeni din cei ce și-au văzut în liniște de cercetările lor, de tezele lor de doctorat, de facilitățile de care s-au bucurat prin călătoriile de studiu în străinătate și de toată creația lor din

vremurile ce au urmat, că toate acestea le datorează climatului favorabil instaurat în Institutul nostru în răstimpul în care Condurachi a fost director. Mă număr și eu în categoria celor menționați mai sus și știu cât datorez acelor vremi.

Am spus la început că a fi Director este o *condamnare*, mai puțin o *onoare* și deloc o *fericire*. Este un sacrificiu pentru cel ce acceptă o asemenea funcție. Condurachi s-a sacrificat și a pătimit pentru ca Institutul și noi cercetătorii să ajungem ce am devenit mai târziu. Spun, “a pătimit”, pentru că nu s-a bucurat de toată înțelegerea pe care ar fi meritat-o din partea noastră. O spun astăzi cu atât mai sincer cu cât pe atunci eram considerat ca făcând parte din grupul anti-Condurachi. N-a fost chiar așa, sau n-a fost decât un scurt răstimp așa. Mi-am dat, încă din anii '60, perfect seama de ce am beneficiat ca cercetător datorită conducerii Institutului sub Condurachi. Dar momentul de răscruce în ceea ce privește atitudinea mea a survenit în 1979, când am fost împreună cu Emil Condurachi, la Roma, la un colocviu, în sine nu foarte important. Atunci însă am realizat, ca niciodată până atunci, ce a însemnat Condurachi pentru noi. Am realizat bogăția de idei izvorâte, de multe ori în improvizații, de idei în viziune istorică. Acest om, cu cultura deosebită, cu inteligența și cu facilitatea de expunere pe care le poseda, semăna practic idei, multe generatoare de cugetare și de creativitate pentru cei ce le recepționau. Mă număr printre cei care au profitat de acestea.

Vreau să mărturisesc aici un fapt pe care l-am ținut ascuns până acum: într-o sâmbătă seară a verii anului 1987, sosind în București de pe șantierul arheologic “Odaia Turcului”, am aflat de dispariția dintre noi a lui Condurachi. În duminica ce a urmat am fost la cimitirul Belu pentru a vedea mormintele familiei mele și, cu acest prilej, am căutat și găsit proaspătul mormânt al lui

Condurachi; erau încă la locul lor coroanele depuse de ambasadorii Franței și Italiei. Mi s-au umezit ochii și mi-am dat atunci seama că l-am iubit pe Condurachi.

Desigur, multe teme de sinteză și viziune istorică se găsesc răspândite în opera lui, disproporționată ca amploare în raport cu bogăția ideilor exprimate. Condurachi nu ne-a lăsat nici o “mare” lucrare. A regretat-o el însuși, nu o dată. Dacă-l judecăm după valoarea deosebită a primelor lui lucrări scrise între 1938 și 1946, lucrări care prefigurau un mare și sânguinos cercetător în bibliotecă, ne dăm seama ce au însemnat pentru el sacrificiile pe care distincțiile sociale și administrative i le-au impus.

Mă întreb și astăzi: a fost rău că averea culturii sale istorice și-a risipit-o în toate direcțiile, în loc s-o cuprindă într-o operă?

Un răspuns categoric nu-l pot da. Sunt însă convins că valoarea unui om de cultură, cum a fost Condurachi, rezidă, în primul rând, în ceea ce a adus de folos societății, în ceea ce noi toți am câștigat de pe urma lui, indiferent dacă ideile lui au fost consemnate sistematic într-o carte sau dacă s-au integrat în creația științifică a celor ce le-au cunoscut și audiat și care-și datorează, fie că recunosc, fie că nu, propria lor carieră și lui Condurachi.

Sunt cu atât mai conștient cu cât îmi dau seama că am moștenit conducerea unui Institut care există și și-a păstrat prestigiul internațional datorită în cea mai mare măsură perioadei în care echipa Condurachi a fost în fruntea lui.

Voi încheia cu o scurtă frază care, socot, exprimă totul și face de prisos tot ce am spus până aci:

Câtă nevoie ar avea astăzi Institutul nostru de un Condurachi!